

Festmény - gróf Grassalkovich Antal (1694-1771) portréja

Bútorgyűjtemény

Leltári szám:	73.24.1
Alkotó:	Donát, János (1744 - 1830)
Készítés ideje:	1823
Készítés helye:	Pest
Jelzés:	hátdoldalán egykor: Donat Academicas Viennensis pinxit 1823 (jelenleg a vászon dublázása takarja);
Anyag:	vászon
Technika:	olajfestés
Méret:	magasság: 90 cm szélesség: 72 cm

A félalakos portré magyaros díszruhában ábrázolja Grassalkovich Antalt (1694–1771), mellén a Szent István-rend nagykeresztes fokozatának csillagával, nyakában a rendi láncon függő lovagkereszttel.

A kép hátdoldalán lévő szignatúra szerint a portrét a bécsi képzőművészeti akadémián tanult osztrák származású, 1810-ben Pesten letelepedett Donát János festette 1823-ban. A fél évszázaddal korábban elhunyt gróf képmása feltehetően annak a Grassalkovich Antal-portrénak a nyomán készült, amelyet máig a máriabesnyői kapucinus templomban őriznek.

A festmény feltehetően azonos azzal a Grassalkovich-képmással, amelyet egy 1824-es kiadvány említ Donát művei között a pesti Kúria épületében lévő hivatalnokportré-sorozat részeként. (Michael Kunits: *Topographische Beschreibungen des Königreiches Ungarn*. I. Pest. 1824, p. 270. – ld. [itt](#))

A képciklus a Királyi Ítéltábla elnöki tisztét betöltő királyi személyenőkök sorát ábrázolta. Ezek közül az 1824-es kiadvány Donát műveként nevesítve említi Grassalkovich Antal (1731–48), Koller Ferenc (1762–65), Végh Péter (1780–89 1795-től országbíró), Nagy József (1795-1801) és id. Mailáth György (1808–21) királyi személyenőkök képmását, de feltehetően a sorozat néhány további darabját is Donát festette.

A királyi személyenöki portrégaléria nagy része (összesen 15 képmás) 1951-ben a Kúria épületéből – az 1950-ben létrehozott Múzeumok és Műemlékek Országos Központja közvetítésével – a Kiscelli Múzeum gyűjteményébe került (ltsz. 51.1259. - ld. [itt](#) ezek hátoldalán is megtalálható egy olyan kézzel írt papírcédula, amely az ábrázolt személy hivatali idejét tünteti fel). A személyenöki portrégalériából két képmás ugyanakkor a Nagytétényi Kastélymúzeum gyűjteményébe került, ami 1949-től az Iparművészeti Múzeum filiájaként működött. Ezek egyike a nagytétényi kastély építetője, Száraz György képmása (ld. [itt](#)), aki 1724-31 között volt töltötte be a királyi személyenöki tisztséget, a másik a hivatalban őt követő Grassalkovich Antal portréja.

Grassalkovich Antal képmása feltehetően azért került a Nagytétényi Kastélymúzeum gyűjteményébe, mert a gróf több szálon is kötődött a kastélyhoz, illetve Száraz György családjához. Száraz György 1733-ban bekövetkezett halála után Grassalkovich a Nyitra megyei köznemesi családból származó vagyontalan unokaöccsét, Rudnyánszky Józsefet összeházasította a báró elsőszülött lányával, az ekkor 10 éves Száraz Juliannával (1723–1798).

Száraz György özvegye, Daróczy Katalin hevesen ellenezte a házasságot, lányát és vejét kitagadta, így a gyermek-házaspárt Grassalkovich Antal vette gondjaiba. Daróczy Katalin csak 1741-ben engesztelődött ki, s ekkor végrendeletében Rudnyánszky Józsefet tette meg kiskorú gyermekei gyámjává, aki anyósa 1742-ben bekövetkezett halála után a tétényi uradalom birtokosa lett. A Száraz György által 1720 körül építtetett nagytétényi kastélyt ő bővítette ki 1743-1751 között. Az épület ekkor nyerte el mai formáját, amely a gödöllői nyomán Grassalkovich-típusúnak nevezett kastélyok stílusjegyeit hordozza magán.

